

Til Fangel Sogns Præstehistorie.

Ved *John M. Møller.*

Længe før Reformationen tales der om Præster i Fangel, men det er maaske tvivlsomt, om disse alle have boet i Fangel; det er muligt, at nogle af dem tillige have været Præster i Odense og havt Bolig i eller i Nærheden af denne By¹⁾.

1343 solgte Præsten i Fangel til Forstanderen for Sct. Gjertruds Gilde i Odense sin Gaard i Kalætorp, en nedlagt By i Nærheden af Killerup²⁾.

1454 var Anders Star nok Præst i Fangel; han var da Medlem af Elende Lag i Odense.

Senere nævnes Hans Andersen, Præst i Fangel, som Medlem af samme Lag³⁾.

1509 kaldes Jep Gommesen Sognepræst til Fangel; han underskrev da i Odense et Skjødebrev til Vitterlighed. 1515 udstedte Hr. Jep Gommesen et Bekjendelsesbrev paa en Jord, han havde i Leje af Sct. Knuds Kloster, vesten op til den Gaard, han iboede — han boede altsaa i Odense og var vel endnu Præst til Fangel. 1534 udstedte en Frue et Gjenbrev til Sct. Knuds Kloster paa en Jord og Grund i Odense, i Pugestræde, vesten næst den Gaard, Hr. Jep Gommesen sidst iboede⁴⁾.

¹⁾ Præsten til Stenløse Sogn havde nok saaledes fra ca. 1532 (om ikke før) og til 1562 Bolig i Sct. Knuds Kloster. — 1316 skjænkede Erik Menved Stenløse Kirke til nævnte Kloster, og Aaret efter stadfæstede Biskop Peder denne Gave med den Tilføjelse, at Indkomsterne deraf ej maatte bruges til andet end Bøger og de studerende Munkes Nytte. — 1532 fik Prioren Tilladelse til at lade Klosterets Kirker paa Landet besørge ved Præsterne i Klosteret, uden at disse behøvede at bo ved bemeldte Kirker. — ²⁷/₈ 1562 fik Prioren kgl. Befaling til at drage Omsorg for, at Beboerne af Stenløse Sogn efter deres Begjæring fik en egen Sognepræst, i Stedet for at de hidindtil havde været betjente af en Præst, som boede i Klosteret. (Ved. Simonsen, Odense 1. 2, 19. 21. — 2. 1, 187. Rørdam, Danske Kirkelove II, 69). — ²⁾ Ved. Simonsen, l. c. 1. 2, 36. — ³⁾ Suhm, Gl. Saml. I, 40. 42. — ⁴⁾ Ved. Simons., Odense 2. 1, 114. 135. 197.

1555 var Hr. Jørgen Præst i Fangel; han fik da af Kongen $\frac{1}{2}$ Læst Korn lagt til sine Indkomster¹⁾. Han boede nok i Fangel, hvor der vist ogsaa før Reformationen var Præstegaard. I Jordebogen af 1572 nævnes Præstens Indtægter: Tienden, som udgjorde 6 Ørt. Byg og 9 Ørt. Rug og 1 Ørte Havre, og Landgilde af en Gaard i Fangel. Af Tiendeydere var der 32 — baade »vnde och gode«. Ogsaa Præstegaardens Jorder nævnes, og det hedder, at der midt i Stugjorden i Østermarken laa 3 smaa Stykker, som syntes i gammel Tid at have ligget til Præstens Stug²⁾, dog var der ingen Besked derom.

1584 nævnes Mads Jensen som Præst. Om ham faa vi adskilligt at vide af Biskop Jacob Madsens Visitatsbog. Da Biskoppen visiterede i Fangel $\frac{6}{7}$ 1589, prædikede Hr. Mads Jensen, som var 48 Aar gl., over Ps. 49 (Kald paa mig paa Nødens Dag. . .³⁾) og udviklede: 1) Hvad Bøn er; 2) hvad der maa gøres for at finde Bønhørelse.

Biskoppen skrev derefter om ham: »Skynder sig; ellers en god Taler; bør paamindes; raaber foran Alteret; er paamindet«. Hr. Mads, som fik et godt Vidnesbyrd af Menigheden, var gift med Karine, »en gamble Dannequinde«, sagtens Formandens Enke. Hun, som døde 1597, havde et Pigebarn, »Kerstine«, ved Hr. Mads; med sin 1ste Mand havde hun 4 Pigebørn, hvoraf de 2 (1589) vare gifte, de 2 hjemme, og 2 Sønner, hvoraf den ene gik i Odense Skole, den anden var Skriver i Sverig. Ved Visitatsen 1603 var ingen uden »hans« (vel Hr. Mads's »Kerstine«) der hjemme. — Ogsaa 1596 og (Langfredag) 1599 var der Visitats i Fangel.

1608 var Oluf Hansen (Buch) Præst. Han, som døde 1631, var gift med Maren Madsdatter, formodentlig en Datter af Formanden (og vel saaledes = »Kerstine«). Hun ægtede 2) en Knud Jacobsen, der døde 1658, men ikke var Præst — som Wiberg angiver i sin Præstehistorie. Hr. Olufs Enke havde dog vist været nær ved at blive gift med en anden Mand, som var paa Vej til at blive Præst. ^{22/11} 1631 forlangte Laurentius Cultrarius, som var kaldet til Præst i Fangel — og som sagtens skulde ægte Enken — hos Biskoppen (H. Michelsen) Præsentations-

¹⁾ Rørdam, Danske Kirkelove I, 400. — ²⁾ ∅: Jordstykke (udenfor Fællesorden). — ³⁾ Ps. 50, 15.

brev til Lensmanden. Men 2 Dage efter skrev denne til Biskoppen, at han vilde opsætte at give Cultrarius Kollats, indtil Hr. Niels, som var rejst til Kjøbenhavn, kom tilbage. — Nævnte Hr. Niels var Sognepræsten i Stenløse, Hr. Niels Olufsen, som meget ønskede at faa Fangel annekteret til Stenløse. ^{18/11} 1631 indgav han Ansøgning om, at dette maatte ske, og rejste til Hovedstaden for at tale sin Sag¹⁾. Han fik da ogsaa udvirket, at Annekteringen skulde finde Sted. Men Præsteenken og de Fangel Mænd kom saa — som rimeligt var — i stærk Bevægelse, og de foranledigede da, at der ^{18/12} udgik følgende kgl. Skrivelse til Lensmanden og Biskoppen:

Vor synderlige Gunst tilforn. Vider, at eftersom vi efter eders, D. Hans Michelsens, underdanigste Erklæring og Sognepræsten i Stenløse (hans) Ansøgning naadigst havde bevilget, at Fangel og Stenløse Sogne maatte annekeres, af Aarsag at forbede Sognepræst i Stenløse har angivet, sit Sogn saa ringe at være, at en Guds Ords Tjener ikke deraf skulde kunne have sin nødtørftige Underholdning, i Synderlighed om det noget passende (»maadeligt«) en efterladt Præsteenke sammesteds skulde komme til Hjælp; og os ingen anden »befaldige middel«, hvorved samme Sogn kunde hjælpes, har været foreslaaet. Dog efterdi Sognemændene af Fangel Sogn andrage forbede Fangel Sogn saa godt at være, at det alene uden noget Tillæg og Hjælp sin Sjælesørger, om det end udkrævedes, at en Præsteenke noget passende til Underholdning aarligen skulde tillægges, kan underholde, formenende og derhos, at Stenløse Sogn, enddog det er ringere end Fangel, vel skulde med godt Forraad til forbede Fornødenhed være »nøgachtig«: Da eftersom vi af adskillige og vigtige »betenckende« nødigt se, noget Sogn at betages, mod gammel Sædvane og »Herekomme«, den høje »beylelighed«, som det har af en Præsts Nærværelse i Sognet, bede vi eder og naadigst ville, at I den Lejlighed med al Flid forfarer, og saafremt at det sig med forbede Sogne forholder efter Fangel Sognemænds Angivelse, at I da gjøre den Anordning, at forbede Sogne hver af sin Sognepræst bliver betjent. Dermed sker vor Vilje. Befalende eder Gud²⁾.

Med denne Skrivelse, som hun maaske selv havde hentet i

¹⁾ Fyenske Saml. VII, 36. — ²⁾ Rørdam, Danske Kirkelove III, 200 f.

Kjøbenhavn, kom Enken ²²/₁₂ til Biskoppen. Men denne og Lensmanden holdt fremdeles med Hr. Niels, og det hjalp ikke, at de Fangel Mænd, som tidligere havde været hos Biskoppen, atter søgte til ham, heller ikke, at de rejste til Kjøbenhavn, de kom ¹⁴/₂ tilbage til Biskoppen med et Kongebrev af ⁸/₂, i hvilket det hedder: — — Eftersom vi af eders underdanigste Erklæring erfare, at Fangel og Stenløse Sogne bekvemmelig kunne annekeres: Da ville vi, at de tvende Sogne herefter skal være et. Dog ville vi, at Enken skal tillægges aarligen saa meget, som hun vel kan leve af¹).

¹⁶/₂ holdt Lensmanden og Biskoppen Møde med de Fangel Mænd i Konsistoriet i Odense; Kongebrevet om Annekeringen blev da oplæst for disse, og der søgtes tillige tilvejebragt en Forligelse mellem Hr. Niels og Enken.

¹⁹/₂ skulde Hr. Niels have været indsat i Fangel, men Bønderne forhindrede det onskabsfuldt, bemærker Biskoppen i sin paa Latin førte Dagbog. De gjorde formodentlig gjældende, at Kongebrevet endnu ikke var læst paa Herredstinget. Paa Brevet, som nu gjemmes i Landsarkivet i Odense, findes nemlig skrevet, at det er læst paa Odense Herredsting ²⁰/₃ 1632.

Hr. Niels kom saaledes til at vente nogle Uger, inden han blev indsat. — Cultrarius blev maaske aldrig Præst; han søgte i alt Fald ogsaa at blive Præst i Skjellerup; men ¹/₃ 1632 meddelte han Biskoppen, at han i saa Henseende intet havde opnaaet ved at rejse til Jylland til Joh. Lindenov²).

Hr. Olufs Enke, som ²¹/₂ 1632 hos Biskoppen protesterede imod en Bestemmelse angaaende den hende af Kaldet tillagte Indtægt, blev nok samme eller følgende Aar gift med Knud Jacobsen. De boede vist i Præstegaarden i Fangel, hvor hun nok endnu boede 1663.

Foran Alteret i Fangel Kirke laa tidligere en Ligsten, som nu er indmuret i Vaabehuset, og har følgende Indskrift:

Her vnder hviler hæderlig oc vellærd Mand H. Oluf Hanssøn, fordvm Sognepræst i Fangel, som døde Aar 1631, oc erlig og velact Mand Knvd Jacobsøn, som døde Aar 1658, med dires kiere Hvstry, erlig oc gvdfrtyctig Qvinde Marren Madtsdatter, som døde Aar 16 . .

Gvd gifve dennem en glædelig Opstandelse.

¹) Rørdam, l. c. 202. — ²) Fyenske Saml. VII, 38. 39. 40. 41 f.

(I Hjørnerne de 4 Evangelisters Symboler; derimellem langs Randen:)

De døde, som her hvile sig,
de sof i Troen hen for dig;
min Ven, som her mon ofven staa,
se til, du kand det samme naa¹⁾.

Men Maren Madsdatter kom alligevel ikke til at hvile sine Ben i Fangel Kirke; det hedder nemlig i Tommerup Kirkebog: »1668 ^{16/9} begr. Hr. Jacob Knudtzøns Moder, nomine (ved Navn) Maren Madtdatter, udj Thomerup Kirche lige for Prædichestolen.«

Hr. Jacob Knudsen Fangel (f. 1634, † 1677 som Sognepræst for Tommerup — B.) var altsaa en Søn af Maren Madsdatter og hendes 2den Mand, og hun har vel tilbragt sine sidste Aar i Tommerup Præstegaard. Da Hr. Jacob ^{20/9} 1663 fik sin (^{15/9}) hjemmedøbte Søn, Claus, fremstillet i Tommerup Kirke, nævnes blandt Fadderne »Maren, S. Knud Jacobszøns i Fangel«, saa hun boede vel dengang i Fangel.

I Fangel, som siden er vedblevet at være Annex til Stenløse, boede 1728—33 Jørgen Jørgensen Lundt, der var Kap. p. hos den vanvittige Sognepræst Dan. Nævnte Hr. Lundt, der blev Sognepræst i Ringe, var 1) g. m. Anne Mortensdt. Piil, som døde i Fangel 1732.

¹⁾ Jvf. Kirkehist. Saml. 4. R. VI, 623.